

Asaf Zeynalli - 100

Azərbaycan romansının banisi

Asəf Zeynalabdin oğlu Zeynalli 1909-cu il aprelin 5-də Dərbənd şəhərində yoxsul ailədə anadan olmuşdur. O, ibtidai təhsilini Dərbənd realni məktəbində almışdır. 1920-ci illərin əvvəlində Bakıya köçmüşdür.

Bakıda A.Zeynalli hərbi məktəbdə daxil olmuş, ilk dəfə musiqi alətində-klarinetdə çalmağı da burada öyrənmiş, musiqi nəzəriyyəsi üzrə keçilən fənlərlə məşğul olmuşdur.

1926-cı ildə tələbə adı qazanmışdır. O əvvəlcə Konservatoriyanın orkestr fakültəsində (truba) oxumuş, sonra isə bəstəkarlıq fakültəsinə keçmişdir. Müəllimləri Ü.Hacıbəyov, L.P.Yablanko, V.V.Karagiyev olmuşdur. Ü.Hacıbəyov gələcək bəstəkarın yaradıcılıq simasının formalaşmasına böyük təsir göstərmişdir.

Bəstəkar əsərlərinin çoxunu təhsil illərində yazmışdır. Bunlardan fortepiano üçün "Cabargah", skripka üçün "Muğamsayağı" pyesini, xalq mahnısı əsasında iki violençel və fortepiano üçün "İki fuqo"nu göstərmək olar.

1920-ci illərin axırında A.Zeynalli Azərbaycan Tənqid-təbliğ teatrının musiqi şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin olunmuşdur. 1920-ci illərin sonu-1930-cu illərin əvvəlində özünün ən məşhur əsərlərini- "Ölkəm", "Sual", "Seyran", "Çadra", "Sərhədcü" romanslarını yazmışdır. Eyni zamanda "Səndən mənə yar olmaz", "Araz" və s. bu kimi mahnıları nota köçürmüş, səs və vokal ansambli üçün işləmişdir.

1930-cu illərin əvvəlində o, Konservatoriyanın yaradıcılıq bölməsinə rəhbərlik etmiş, Azərbaycan Proletar Musiqiçiləri İttifaqının (APMİ) başçısı olmuşdur.

Asəf Zeynalli bir sıra dram tamaşalarına musiqi tərtibatı vermişdir. C.Cabbarlının "Sevil", Yanovskinin "Qəzəb", Kirşonun "Şimal küleyi", C.Xəndanın "Gizli əl", Ə.B.Hamidin "Hind qızı", S.Rüstəm və H.Nəzərlinin "Yağın" və s. pyeslərinə musiqi yazmışdır. Bu pyeslərə yazılmış musiqinin ayrı-ayrı hissələrindən 2

hissəli "Fraqmentlər" süitasını bəstəkar Konservatoriyayı bitirdikdən sonra işləmişdir. ("Fraqmentlər" in ikinci süitası bəstəkarın ölümündən sonra onun müəllimi L.P.Yablanko tərəfindən orkestrləşdirilmişdir. O, 1931-ci ildə Leningradda gedib orada Azərbaycan bəstəkarlarının əsərlərindən ibarət konsert təşkil etmiş və Azərbaycan musiqisi haqqında məruzələrlə çıxış etmişdir.

İlk milli fortepiano musiqi əsərlərinin meydana çıxmasında Asəf Zeynallının müstəsna xidməti olmuşdur. Məhz o, ilk dəfə milli folklor yaradıcılığından əməli şəkildə istifadə edərək klassik Avropa fortepiano musiqisinin ənənələri ilə Azərbaycan xalq musiqisinin seçiyəvi cəhətlərini birləşdirmişdir.

A.Zeynalli Azərbaycan musiqi mədəniyyəti tarixində bir sıra yeni janrın (milli romans və s.) yaradıcısı kimi tanınmış, simfonik, kamera, vokal və instrumental əsərlər bəstələmişdir.

Bəstəkarlardan Q.Qarayev, S.Hacıyev, T.Quliyev, Z.Bağirov onun sinfində oxumuşlar. A.Zeynalli "İbtidai not savadı" dərsliyinin müəlliflərindəndir.

A.Zeynallının "Uşaq süitası" Azərbaycanda uşaqlar üçün və uşaqlar haqqında yazılmış ilk musiqi nümunəsidir. O, xalq musiqisinin toplanması, nota köçürülməsi və işlənməsi sahəsində də faydalı iş aparmışdır. 50 xalq mahnısını nota almışdır.

Səfərlərindən birində yatalaq xəstəliyinə tutulan gözəl sənətkar 1932-ci il dekabrın 27-də Bakıda vaxtsız vəfat etmişdir. Onun qoyub getdiyi irs Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin təşəkkülü və inkişafına böyük tökan vermişdir.

● Nailə ALIŞOVA